

EX-PSYCHIATRISCHE PATIËNTEN VINDEN BAAN IN DE GEZONDHEIDSZORG

SOLLICITATIE-EIS: PSYCHIATRISCH VERLEDEN

Ex-psychiatrische patiënten die op basis van hun eigen ervaringen of ziektebeeld een betaalde baan vinden als ervaringsdeskundige in de psychiatrie. In de Verenigde Staten kennen ze het al veel langer en ook binnen Nederlandse GGZ-instellingen komt de functie ervaringsdeskundige als vast onderdeel van het behandelteam steeds vaker voor. Desondanks ligt de geldelijke beloning beduidend lager dan die van collega's. Hoog tijd dat we eens fatsoenlijk betaald krijgen', vinden de ervaringsdeskundigen.

Juni 2007

Door Marco den Hollander

"Als ik bij een cliënt thuis kom die bijvoorbeeld alleen nog maar depressief op bed kan liggen, weet ik hoe ik me voelde toen ik er zelf zo aan toe was. Die herkenning kan ik inzetten om makkelijker met cliënten in contact te komen."

Aan het woord is Willy van Meurs, werkzaam als ervaringsdeskundige binnen het behandelteam van de GGZ Europoort in Rotterdam. In het verleden is ze opgenomen geweest in psychiatrische instellingen en heeft ze onder andere intensieve groepstherapie gevolgd. "De ervaring die ik daar als patiënt opdeed en uiteindelijk mijn herstel tot gevolg had, neem ik nu juist mee in mijn werk", legt de 41-jarige ervaringsdeskundige uit.

Willy heeft zelf vroeger last gehad van zware depressies, maar het komt ook voor dat ze bij mensen thuiskomt die met heel andere psychische problemen kampen. "Natuurlijk uit iedereen problemen op zijn eigen manier. Maar de geestelijke worsteling die de cliënten doorstaan is herkenbaar. De frustratie en onmacht bij psychische problemen komt vaak overeen."

Binnen het behandelteam van de GGZ Europoort heeft Van Meurs een volwaardige functie. Desondanks zijn ervaringsdeskundigen binnen de GGZ ingedeeld in één van de laagste loonschalen, ongeveer op het niveau van de baliemedewerkers en de huishoudelijke medewerkers die wat langer in dienst zijn.

Een voorname reden waarom ervaringsdeskundigen uit heel Nederland onlangs hebben besloten de koppen bij elkaar te steken voor de oprichting van een eigen vakvereniging.

"Als ervaringsdeskundigen willen we serieus genomen worden en af van de onderwaardering door de GGZ", zegt contactpersoon van de vakvereniging Fred Verdouw. "De onterechte achterstandssituatie in beloning moet eens afgelopen zijn."

Het uitwisselen van ervaringen noemt Verdouw ook als reden voor de oprichting van een vakvereniging. "Veel ervaringsdeskundigen vinden het prettig met elkaar te bespreken welke moeilijkheden ze tegenkomen in hun vak en hoe ze daarmee omgaan. De bijeenkomsten zijn daar een mooie gelegenheid voor."

Opmars ervaringsdeskundigen

De opmars van ervaringsdeskundigen binnen GGZ-behandelteams in Nederland komt voort uit een nieuwe, uit de Verenigde Staten overgenomen organisatievorm: het ACT-model.

Psychiater Niels Mulder en sociaal psychiatrisch verpleegkundige Michel de Baan merkten de wijze van werken een aantal jaren terug voor het eerst op in Chicago.

De Baan: "ACT staat voor Assertive Community Treatment. Op werkbezoek in Chicago zagen we hoe goed deze behandelteams daar aansloegen. We hebben toen besloten ook binnen de Nederlandse GGZ een eigen ACT-Team op te richten." De Baan is nu teamleider van het ACT-Team bij GGZ Europoort.

"Het komt er in het kort op neer dat in een ACT-team allerlei disciplines verenigd zijn", legt psychiater en onderzoeker Niels Mulder uit. "Er zitten niet alleen psychologen in het behandelteam, maar hulpverleners met verschillende vakgebieden. Woonbegeleiders, activiteitenbegeleiders, psychologen, verslavingsartsen en dus ook ervaringsdeskundigen". Die fusie van verschillende disciplines binnen één team heeft als kenmerk dat cliënten op verschillende levensterreinen tegelijkertijd kunnen worden geholpen. De psycholoog van het team helpt de cliënt met een goed gesprek, terwijl de woonbegeleider dezelfde cliënt bijvoorbeeld met praktische hulp bijstaat tijdens een afspraak bij de uitkeringsinstantie.

Michel de Baan: "De opkomst van de ACT-teams in Nederland hebben mede tot gevolg dat ex-psychiatrische patiënten in loondienst worden aangenomen als ervaringsdeskundige. Ze maken vaak gemakkelijk contact met de cliënten door een groot inlevingsvermogen vanuit eigen ervaring

en kunnen daarom nuttige bijdragen leveren aan de gesteldheid van een cliënt. De sollicitatie-eis voor deze functie is een psychiatrisch verleden”, lacht De Baan.

In de verslavingszorg wordt al tientallen jaren gebruik gemaakt van betaalde ervaringsdeskundigen, maar verder werkten ze in Nederland tot de invoering van het ACT-model op veel kleinere schaal en vrijwel altijd vrijwillig.

Opleiding voor ervaringsdeskundigen

Dat is nu verleden tijd, want inmiddels kennen bijna alle provincies een GGZ-instelling met een ACT-team. Die groeiende vraag naar ervaringsdeskundigen blijkt ook uit het feit dat er in Rotterdam en Haarlem inmiddels zelfs 2-jarige SPW-opleidingen (sociaal pedagogisch werk) voor ervaringsdeskundigen bestaan.

“De opleiding is op MBO-niveau en specifiek bedoeld voor mensen met een psychiatrische achtergrond die zelf in de hulpverlening willen gaan werken”, vertelt opleidingsdocente Marjo Boer van het Zadkine College. “Momenteel hebben we in Rotterdam dertig leerlingen. De deelnemers hebben één dag per week school en volgen daarnaast negentien uur stageonderwijs. Als ze na twee jaar het examen halen, zijn ze in het bezit van het landelijk erkende SPW-diploma”, aldus Docente Boer.

Het grootste verschil tussen een SPW-opleiding voor ervaringsdeskundigen en een reguliere SPW-opleiding is dat bij ervaringsdeskundigen extra aandacht wordt besteed aan reflectie op het eigen verleden. De leerlingen kunnen in situaties terecht komen waarin ze worden geconfronteerd met pijnlijke associaties vanwege hun psychiatrische achtergrond. De kunst is daar zo goed mogelijk goed mee om te gaan en de herinnering zelfs in te zetten bij het werk.

De eerste groep ervaringsdeskundigen met een SPW-diploma studeerde vorig jaar af. Willy van Meurs hoorde daarbij. “Eigenlijk ben ik nu woon- en activiteitenbegeleider tegelijkertijd”, glimlacht ze. “Na het gezamenlijke teamoverleg aan het begin van de morgen, ga ik net als mijn collega's op pad. Ik bezoek gemiddeld acht cliënten per dag.”

Toch zijn andere SPW'ers binnen de GGZ Europoort twee tot drie loonschalen hoger ingedeeld dan Van Meurs. Haar ACT Teamleider Michel de Baan vindt dat niet vreemd: “Het is misschien zuur, maar wie als ervaringsdeskundige wordt aangenomen krijgt daar ook naar betaald. Daar verandert een later behaald SPW-diploma niets aan. Ik ben nu teamleider bij GGZ Europoort, maar als ik ga solliciteren als kok zal ik ook helemaal onderaan de ladder moeten beginnen. Ik krijg dan uiteraard niet betaald voor mijn capaciteiten als teamleider, maar als leerling-kok.”

Bijval van de AbvaKabo

Steven Makkink, medewerker van de stichting Kwadraad in Utrecht en medeoprichter van de vakvereniging, hekelt een te gemakkelijke houding bij GGZ-instellingen om ervaringsdeskundigen voor hun karretje te spannen. “Veel ervaringsdeskundigen zetten zich met hart en ziel in voor hun werk. De GGZ-instellingen vragen soms veel van ze. Daar mag best iets tegenover staan. Het probleem is alleen dat er binnen de organisatie niets voor ze is geregeld. Onze vakvereniging wil daar absoluut verandering in brengen.”

De vakvereniging voor ervaringsdeskundigen vindt daarin bijval van de AbvaKabo: “Het lijkt me verstandig als we eens goed met elkaar rond de tafel gaan zitten. De vanzelfsprekendheid waarmee de GGZ deze mensen in de laagste loonschalen indeelt, lijkt me niet erg logisch”, denkt vakbondsbestuurder Elise Merlijn.

Een EVC-procedure lijkt haar een goede uitkomst. “EVC staat voor Erkenning Verworven Competenties. We kijken dan in wat voor soort profiel we een ervaringsdeskundige kunnen plaatsen. Ervaring en opleiding bepalen wat een redelijke loonschaal is voor die persoon.”

Ervaringsdeskundigen inschalen naar ervaring en opleiding lijkt ook psychiater Niels Mulder een mooie maatstaf. Hij vindt het een nuttig idee dat de ervaringsdeskundigen zich verenigen in een eigen vakvereniging. “Het is nog een onontgonnen terrein. Ik kan me voorstellen dat de groep ervaringsdeskundigen behoefte heeft aan een duidelijk omljnd functieprofiel met de daarbij horende arbeidsvoorwaarden.”

Mulder sluit ook niet uit dat een dergelijke 2-jarige SPW-opleiding zoals die in Rotterdam en Haarlem wordt gegeven, binnenkort als standaard sollicitatie-eis voor ervaringsdeskundigen in ACT-teams kan gaan gelden. “Een bepaalde professionalisering komt de uitoefening van het werk als ervaringsdeskundige alleen maar ten goede.”

Opstapje

ACT-teamleider Michel de Baan denkt daar vooralsnog anders over: “Het is gewoon niet wenselijk iemand te gaan belonen naar diploma in plaats van naar functie. Het einde raakt dan zoek. Ik ken ook psychologen die een functie als woonbegeleider hebben geaccepteerd. Zij krijgen nu ook niet

betaald als psycholoog, maar gewoon als woonbegeleider.”

Ervaringsdeskundigen kunnen hun functie zien als opstapje, vindt de Baan. “Meestal komen ze blanco binnen. Ze hebben alleen ervaring als patiënt en doen binnen het ACT-team voor het eerst ook ervaring op als hulpverlener. Niemand verbiedt ze om na een paar jaar opgedane werkervaring door te solliciteren op andere functies binnen de GGZ. Een functie waarbij het SPW-diploma wel van pas komt.”

7 september woont Elise Merlijn namens de AbvaKabo voor het eerst een specifieke ACT-bijeenkomst bij van ervaringsdeskundigen. “Ik ben benieuwd wat deze mensen te zeggen hebben. Ik denk dat ze het meeste bereiken als we de krachten bundelen.”

In het verhaal verwerkte bronnen:

- Michel de Baan
Sociaal psychiatrisch verpleegkundige/ teamleider ACT GGZ Europoort
- Willy van Meurs
Ervaringswerker binnen het ACT-Team van GGZ Europoort; locatie Spijkensisse
- Fred Verdouw
Medeoprichter Vakvereniging voor ervaringswerkers
- Niels Mulder
Psychiater GGZ Europoort
- Elise Merlijn
Vakbondsbestuurder Elise Merlijn van AbvaKabo FNV
- Marjo Boer
Docent Zadkine opleiding Rotterdam voor ervaringsdeskundigen
- Steven Makkink
Medewerker stichting Kwadraad en medeoprichter vakvereniging voor ervaringswerkers

Niet in het verhaal verwerkte bronnen :

- Gijs Francken
Ervaringswerker Mentrum Amsterdam
- Hilly Beuving
Maatschappelijk werkster steunpunt GGZ Utrecht/ medewerkster project 'Samen deskundig'
- Ed van Hoorn
Medewerker Instituut voor GebruikersParticipatie & Beleid en medeoprichter vakvereniging voor ervaringswerkers